

การบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
Risk Management of School Administrators Under
Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1

ฉัตรนชัย แก้วปัญญา¹
สุชาติ ใจภักดี²
พัชรียาพร ปัญญาอาจ³

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูล สถิติในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-test หรือวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างใช้วิธีทดสอบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe')

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน เมื่อพิจารณาโดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า จำแนกตามอายุและประสบการณ์การทำงาน มีการบริหารจัดการความเสี่ยงแตกต่างกัน ในด้านความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

คำสำคัญ: การบริหารจัดการความเสี่ยง, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

² อาจารย์ที่ปรึกษา, อาจารย์ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

³ อาจารย์ที่ปรึกษา, อาจารย์พิเศษ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

ABSTRACT

This research on Risk Management of School Administrators Under Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1 The objectives of this research were 1) to investigate the levels of risk management practiced by school administrators under the Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1, and 2) to compare these risk management practices based on gender, age, educational attainment, and professional experience.

The research instrument was a questionnaire developed from an extensive review of relevant literature, theories, and previous studies. Data analysis was performed using percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-way ANOVA. In instances where significant differences were identified, Scheffé's post-hoc test was utilized for pair-wise comparisons.

The research findings revealed

1. The overall level of risk management among school administrators under the Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1 was at the highest level.

2. The comparative analysis showed that administrators' risk management practices did not differ significantly when categorized by gender, age, educational attainment, and work experience in the overall dimension. However, when considering individual aspects, it was found that administrators with different ages and years of experience exhibited statistically significant differences in Information Technology Risk Management at the .05 level.

Keywords: Risk Management, Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

สภาพการณ์โลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ภัยธรรมชาติ หรือความผันผวนทางสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและการปรับตัวของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะสถานศึกษาที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งในด้านความปลอดภัย การบริหารจัดการการเงิน และการจัดการเรียนการสอน ภายใต้สภาพแวดล้อมที่คาดการณ์ได้ยากนี้ นักบริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาเครื่องมือและกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อรับมือกับความท้าทายดังกล่าว เพื่อรักษาคุณภาพการจัดการศึกษาและความปลอดภัยของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ความเสี่ยงถือเป็นความไม่แน่นอนหรือเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นแล้วก่อให้เกิดความเสียหาย ความบกพร่อง หรือการใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพของงาน และอาจทำให้ผลลัพธ์คลาดเคลื่อนไปจากเป้าหมายที่วางไว้ การบริหารความเสี่ยงจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือทางกลยุทธ์ที่สำคัญในการผลักดันให้หน่วยงานก้าวไปสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง โดยทำหน้าที่จำแนกปัจจัยเสี่ยงที่มีนัยสำคัญ วางแผนป้องกัน และควบคุมความเสี่ยงให้สอดคล้องกับภารกิจองค์กร เพื่อลดโอกาสการเกิดปัญหาและป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาสอดคล้องกับมาตรฐานการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้การบริหารความเสี่ยงเป็นส่วนหนึ่งของระบบการควบคุมภายใน โดยนำกรอบแนวคิดมาตรฐานสากลของ COSO มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อสร้างความโปร่งใสและสร้างความเข้าใจในการขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางเดียวกัน การมีระบบบริหารความเสี่ยงที่ดีไม่เพียงแต่จะช่วยให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์เท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองและชุมชนว่าสถานศึกษามีความรับผิดชอบและพร้อมรับมือกับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากสภาพการณ์ปัจจุบันของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ยังพบประเด็นปัญหาสำคัญที่อาจกลายเป็นความเสี่ยงต่อคุณภาพการศึกษา อาทิ ความไม่ชัดเจนในกระบวนการมอบหมายงาน การจัดทำโครงการที่ไม่สะท้อนปัญหาที่แท้จริงในพื้นที่ ขาดการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ ตลอดจนปัญหาด้านงบประมาณและอัตรากำลังที่ไม่เพียงพอ ปัญหาเหล่านี้หากขาดการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงรุก ย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานในภาพรวม ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ด้านการเงิน ด้านการดำเนินงาน ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านความน่าเชื่อถือขององค์กร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากประชากรผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 202 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารจากสถานศึกษาทั้งหมด 202 แห่ง โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์การเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งจำนวน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่มีความแม่นยำและสามารถสะท้อนภาพรวมของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครบถ้วน

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากประชากรผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 202 ท่าน โดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดทฤษฎีและเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงสถิติอ้างอิง t-test และ One-way ANOVA โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และใช้การทดสอบรายคู่แบบ Scheffé ในกรณีที่พบความแตกต่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยมีข้อมูล 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการความเสี่ยงและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้วิธีทางสถิติในการประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลโดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตาราง และวิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา ของประชากร (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (σ) โดยใช้เกณฑ์ตามระดับมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (ณัฐธรรณ์ หลาวทอง, 2561) และวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการความเสี่ยงจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการทดสอบค่า t-test และ F-test (One-way ANOVA) หากพบความแตกต่างจะทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffé)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. ระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ในภาพรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายมิติ ปรากฏว่าทุกด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปต่ำสุดได้ดังนี้ ด้านการเงิน ตามด้วยด้านกลยุทธ์ ด้านการดำเนินงาน ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ด้านความน่าเชื่อถือขององค์กร และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียดเชิงลึกในแต่ละประเด็นดังนี้

1.1 ความเสี่ยงด้านการเงิน พบว่าในภาพรวมมีระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์ประเด็นย่อยโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ ปรากฏข้อค้นพบดังนี้ สถานศึกษากำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดทำและเสนอของบประมาณที่มีรายละเอียดชัดเจน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายรายหัวเป็นไปตามแผนและเพียงพอ สถานศึกษาจัดให้มีการตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ และสถานศึกษาจัดทำรอบแผนการใช้งบประมาณสอดคล้องกับวงเงินที่ได้รับ ตามลำดับ

1.2 ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า การกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ของต้นสังกัด มีความชัดเจนในการบริหารงาน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลกลยุทธ์ บุคลากรทุกฝ่ายปฏิบัติตามแผนงาน และมีการรายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ ตามลำดับ

1.3 ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารสร้างความตระหนักและความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ มีโครงสร้างการดำเนินงานที่เอื้อต่อแผนกลยุทธ์ การสนับสนุนการอบรมพัฒนาบุคลากร และการสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัยในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ

1.4 ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ โดยภาพรวมชี้ให้เห็นว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย หากจำแนกตามประเด็นย่อยโดยจัดลำดับความสำคัญตามค่าสถิติจากสูงไปต่ำ ปรากฏข้อค้นพบดังนี้ สถานศึกษาประเมินผลการปฏิบัติงานสอดคล้องกับมาตรฐานที่หน่วยงานต้นสังกัดและ ก.ค.ศ. กำหนด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมายและวินัย แก่บุคลากร การกำหนดระเบียบและข้อตกลงที่ชัดเจน และการดูแลติดตามกรณีมีการละเมิดวินัย ตามลำดับ

1.5 ความเสี่ยงด้านความน่าเชื่อถือขององค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า สถานศึกษามีการสื่อสารข้อมูลต่อสาธารณะอย่างโปร่งใสและถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจกับชุมชนและผู้ปกครอง การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานที่ตรวจสอบได้ และมีมาตรการควบคุมไม่ให้เผยแพร่ข้อมูลเท็จ ตามลำดับ

1.6 ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า สถานศึกษาสนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของครูและบุคลากร อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การอบรมการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย มีมาตรการป้องกันข้อมูลสารสนเทศรั่วไหล และมีการติดตามตรวจสอบการใช้เทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ได้ผลดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดจำแนกตามเพศ ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มเป้าหมายหลักการวิจัยทั้งชายและหญิงมีการจัดการความเสี่ยงโดยภาพรวมมีความสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดจำแนกตามอายุ ชี้ให้เห็นว่าโดยสรุป ทุกประเด็นมีความสอดคล้องกันในการจัดการความเสี่ยง แต่เมื่อวิเคราะห์เจาะลึกรายมิติพบว่า ด้านความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบความคลาดเคลื่อนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffé) พบว่า ผู้บริหารที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี และ ผู้บริหารที่มีอายุระหว่าง 30 - 45 ปี มีการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แตกต่างจากผู้ที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับพื้นฐานทางการศึกษามีได้ส่งผลกระทบต่อเกณฑ์มาตรฐานในการควบคุมความเสี่ยงอย่างมีระดับความสำคัญ

2.4 ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า เมื่อพิจารณาในองค์รวมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์เจาะลึกรายด้านกลับพบความคลาดเคลื่อนทางสถิติในด้าน ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ระดับ .05 โดยผลการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffé) บ่งชี้ว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี มีพฤติกรรมการจัดการ ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี สารสนเทศที่แตกต่างจากกลุ่มที่มีประสบการณ์ 5-10 ปี และผู้บริหารที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไปอย่าง ชัดเจน ในขณะที่ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 5-10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป มีระดับการบริหารจัดการ ความเสี่ยงในมิติดังกล่าวสอดคล้องกันโดยไม่มี ความแตกต่าง

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1

จากการศึกษา การบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 การปฏิบัติงานในทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดและรายด้าน เมื่อ พิจารณาเปรียบเทียบตามระดับความโดดเด่นที่ลดหลั่นลงมา คือ ความเสี่ยงด้านการเงิน รองลงมาคือ ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ความเสี่ยงด้าน ความน่าเชื่อถือขององค์กร และความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันผู้บริหารในสังกัดดังกล่าว มีทักษะและความเชี่ยวชาญด้านการบริหารโรงเรียนที่สูงขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นอิทธิพลจากกฎหมายที่บังคับให้ผู้ดำรงตำแหน่งต้องสำเร็จการศึกษาในสาขาการบริหารการศึกษา โดยตรง ซึ่งสามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1.1 ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ โดยภาพรวมมีระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหาร สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึง ผู้นำองค์กรทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการบูรณาการแผนกลยุทธ์เข้าสู่แผนการปฏิบัติงาน อย่างเป็นระบบ โดยมีการมอบหมายภารกิจให้บุคลากรดำเนินงานตามพันธกิจเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จของ องค์กร ทั้งนี้เพราะกลยุทธ์เป็นกลไกสำคัญในการควบคุมทิศทางบริหารสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ วางไว้ ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับข้อค้นพบของ ขวัญญานันท์ แก้วนุชนาวี (2559) ที่ได้ ศึกษา แนวจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษาในสังกัด สพม. เขต 17 (จันทบุรี) ซึ่งระบุว่า กระบวนการ วางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อรับมือกับความเสี่ยงนั้นอยู่ในระดับสูง ข้อเท็จจริงนี้สะท้อนให้เห็นถึงการมุ่งเน้น เตรียมความพร้อมเพื่อผลักดันให้องค์กรบรรลุพันธกิจและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และ ยังสอดคล้องกับ อติศักดิ์ เจริญจิต (2566) ได้วิเคราะห์การดำเนินงานด้านความเสี่ยงของสถานศึกษาขยาย โอกาสในพื้นที่จังหวัดแพร่ พบว่าสถานภาพการบริหารจัดการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผลการวิจัย รายด้านมีทิศทางเดียวกันคืออยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ ซึ่งมีมิติด้านกลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับหนึ่ง ตามด้วยด้าน การดำเนินงาน ด้านการเงิน และด้านนิติกรรม/กฎระเบียบ ตามลำดับความสำคัญของค่าเฉลี่ย

1.2 ความเสี่ยงด้านการเงิน โดยภาพรวมมีระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหาร สถานศึกษาในสังกัด อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการติดตามการใช้ งบประมาณของสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบ การเงินที่ถูกต้อง ชัดเจน และเป็นปัจจุบัน ประเด็นนี้

สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2562) ที่ระบุว่าความเสี่ยงด้านนี้ผูกพันกับการบริหารงบประมาณ หากดำเนินการไม่เหมาะสมจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและภาพรวมขององค์กร นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ ศิริรัตน์ (2563) ที่ศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดน่าน ซึ่งพบว่าการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะความโดดเด่นในด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบและการบริหารการเงินที่เป็นลำดับต้นๆ เมื่อเปรียบเทียบกับด้านการดำเนินงาน

1.3 ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน จากการประมวลสรุปผลในมิติองค์กรรวมมีระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด อยู่ในระดับมากที่สุด ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีความตระหนักและเข้าใจในกระบวนการวางแผนเชิงระบบ เพื่อขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุเป้าหมายหน่วยงาน โดยมุ่งเน้นการจัดวางโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการทำงาน การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีกลไกการติดตามประเมินผลที่ชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินงานมีความคล่องตัวและเสร็จสิ้นตามกำหนดเวลา ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ อติศักดิ์ เจริญจิต (2566) ที่ศึกษากระบวนการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด สพป.แพร่ เขต 2 ซึ่งระบุว่าระดับการจัดการความเสี่ยงในภาพรวมและรายด้านอยู่ในเกณฑ์มาก โดยเฉพาะในมิติการดำเนินงานที่ได้รับความสำคัญเป็นลำดับต้น ๆ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบ

1.4 ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ โดยรวมมีระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด มีระดับมากที่สุด ผลการศึกษานี้สะท้อนถึงความตระหนักและการให้ความสำคัญเชิงนโยบาย เพื่อเป็นมาตรการเฝ้าระวังเชิงรุกทางกฎหมายที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีการวางแผนปฏิบัติเชิงรุกที่ชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ พร้อมทั้งมุ่งเน้นการสื่อสารองค์กรเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่บุคลากรทุกฝ่าย กลยุทธ์ดังกล่าวช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการแปลความหมายกฎระเบียบ และป้องกันความผิดพลาดที่เกิดจากการขาดทักษะหรือทัศนคติที่คลาดเคลื่อนต่อจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งอาจนำไปสู่โทษทางวินัยและความเสียหายต่อภาพลักษณ์องค์กร การดำเนินงานอย่างเป็นระบบนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ ขนิษฐา ปันทะ (2566) ที่ศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาจังหวัดเชียงราย ซึ่งระบุว่าสถานศึกษามีการบริหารความเสี่ยงรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่มีค่าเฉลี่ยความสำคัญในลำดับต้นเช่นเดียวกัน

1.5 ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมมีระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการวางระบบประมวลผลและการจัดหมวดหมู่ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการบูรณาการองค์ความรู้เพื่อทำให้สารสนเทศมีความหมายและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจมีความแม่นยำ ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ นีอัสมมา เจษฎาภา (2566) ที่ศึกษากระบวนการควบคุมภายในของสถานศึกษาในสังกัด สกร. จ.ปัตตานี ซึ่งระบุว่ามิติด้านสารสนเทศและการสื่อสารมีผลการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะเมื่อพิจารณารายประเด็นย่อยพบว่า ทุกองค์ประกอบแสดงถึงความสัมพันธ์ที่เกื้อหนุนกัน

1.6 ความเสี่ยงด้านความน่าเชื่อถือขององค์กร โดยรวมมีระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเป็นผลจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นและยกระดับกับการวางรากฐานด้านความโปร่งใสและจริยธรรมเป็นหัวใจหลัก มีการกำหนดนโยบายการกำกับดูแลตนเองที่ดีและการควบคุมภายในที่ชัดเจน ทำให้บุคลากรทุกระดับตระหนักว่าความน่าเชื่อถือของโรงเรียนไม่ใช่เพียงเรื่องของภาพลักษณ์ แต่เป็นสินทรัพย์สำคัญที่ต้องรักษาไว้ผ่านการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง

ตามระเบียบแบบแผน ซึ่งสอดคล้องกับ แผนบริหารจัดการความเสี่ยง ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 (2567) ที่กล่าวว่า ความเสี่ยงด้านความน่าเชื่อถือขององค์กร คือ ความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง ความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือขององค์กร

2. อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2

2.1 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามเพศ พบว่าการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ไม่ปรากฏความแตกต่าง ข้อค้นพบนี้สามารถอธิบายได้ว่า กระบวนการเข้าสู่ตำแหน่งที่ต้องผ่านคัดกรองคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบกับการได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะวิชาชีพและเทคนิคการจัดการความเสี่ยงที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้เกิดความรู้และทักษะในการตัดสินใจที่ไม่ขึ้นอยู่กับความแตกต่างทางเพศ นอกจากนี้ ผู้บริหารทั้งชายและหญิงต่างปฏิบัติงานภายใต้กรอบกฎหมาย นโยบายของ สพฐ. และเกณฑ์การควบคุมภายในของส่วนราชการที่เข้มงวดชุดเดียวกัน ซึ่งกำหนดแนวทางไว้เป็นสากล ผลการศึกษานี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์เทพ อินธนู (2566) ที่ระบุว่าทักษะต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงของบุคลากรในสังกัด สกร. พิจิตร เมื่อจำแนกตามเพศแล้ว ไม่พบความเหลื่อมล้ำทางสถิติในทุกมิติของการดำเนินงาน

2.2 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามอายุ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดมีระดับการจัดการความเสี่ยงที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยไม่พบความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ประเด็นนี้สะท้อนว่าช่วงวัยที่ต่างกันมิใช่ตัวแปรที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน เนื่องจากผู้บริหารทุกคนต้องยึดถือมาตรฐานการควบคุมภายในและหลักเกณฑ์การจัดการความเสี่ยงตามที่ส่วนกลาง (สพฐ.) และต้นสังกัดกำหนดไว้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน นอกจากนี้ การผ่านกระบวนการคัดสรรเข้าสู่ตำแหน่งบริหารทำให้กลุ่มเป้าหมายมีวุฒิภาวะและพื้นฐานประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกันในการรับผิดชอบภารกิจหลัก ข้อค้นพบนี้เป็นไปตามสมมติฐานและสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา ศิริพานิช (2562) ที่ระบุว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุที่แตกต่างกันของผู้บริหารสถานศึกษาไม่ส่งผลกระทบต่อระดับการดำเนินงานด้านการบริหารความเสี่ยงทั้งในภาพรวมและรายมิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามระดับศึกษา พบว่าระดับการศึกษาที่ต่างกันมิได้ส่งผลต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา เสี่ยงของผู้บริหารในพื้นที่เป้าหมาย อย่างมีนัยสำคัญ ประเด็นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารทุกระดับมีความตระหนักและ มีฐานความรู้ในเชิงทักษะเกี่ยวกับการจัดการความไม่แน่นอนที่สอดคล้องกัน ส่งผลให้การขับเคลื่อนงานในภาพรวมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ จักรกฤษณ์ หาญชัย (2565) ที่ระบุว่าระดับการศึกษาที่แตกต่างกันของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สพม.อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ไม่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการบริหารจัดการความเสี่ยง สะท้อนให้เห็นว่าคุณวุฒิทางการศึกษาเพียงอย่างเดียวมิใช่ปัจจัยหลักที่สร้างความเหลื่อมล้ำในการดำเนินงานด้านการบริหารความเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญ

2.4 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารในพื้นที่เป้าหมาย มีความสอดคล้องกันสะท้อนว่าระยะเวลาในการสั่งสมประสบการณ์ที่เหลื่อมล้ำกันมิได้เป็นอุปสรรคต่อความเท่าเทียมทางทักษะในการปฏิบัติงาน โดยกระบวนการจัดการยังคงยึดถือระเบียบปฏิบัติเดียวกันอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้เพราะกระบวนการบริหารในสถานศึกษาถูกควบคุมด้วยนโยบาย แผนกลยุทธ์ และกฎหมายระเบียบงบประมาณที่เข้มงวด ระบบการบริหารความเสี่ยงจึงช่วยสร้างมาตรฐานการทำงานที่เป็นเอกภาพทั่วทั้งองค์กร โดยความแตกต่างด้านอายุงานไม่เป็นอุปสรรคต่อความเท่าเทียมในกระบวนการจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติศักดิ์ เจริญจิต (2566) ที่ระบุว่าประสบการณ์ที่ต่างกันไม่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในภาพรวม

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ควรนำผลการศึกษาด้านความเสี่ยงที่มีค่าเฉลี่ยในระดับต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น เช่น ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มาปรับปรุงและวางแนวทางป้องกันความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

1.2 ควรส่งเสริมทักษะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบและวินัยให้กับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มากกว่าเพียงการกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อลดโอกาสการเกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานและป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับองค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการสำรวจและพัฒนากรอบแนวคิด เกี่ยวกับปัจจัยภายนอกสถานศึกษาที่มีนัยสำคัญต่อสมรรถนะการควบคุมความเสี่ยงของผู้บริหารในสังกัด เพื่อให้ได้โมเดลการบริหารความเสี่ยงเชิงป้องกัน ที่สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเป็นพลวัต

2.2 ควรมีการวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานด้านการจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบริบทและอุปสรรคที่มีความเฉพาะเจาะจง

2.3 ควรดำเนินการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อค้นหาแนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถด้านการควบคุมความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรณีการ ศิริรัตน์. (2563). ศึกษากระบวนการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดน่าน. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยพะเยา.
- กาญจนา ศิริพานิช. (2562). การศึกษาระบบบริหารความเสี่ยงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชนิษฐา ปันทะ. (2566). สภาพและแนวทางในการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาศูนย์พานอรุณ อำเภอบ้านฝาง จังหวัดเชียงราย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ขวัญญานันท์ แก้วชูชนาวี. (2559). การบริหารจัดการความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 อำเภอบ้านฝาง จังหวัดจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จักรกฤษณ์ หาญชัย. (2565). การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหา บัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ณัฐภรณ์ หลาวทอง. (2561). การสร้างเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิอัสม่า เจษฎาภา. (2566). กระบวนการจัดการความเสี่ยงตามหลักเกณฑ์มาตรฐานการควบคุมภายใน ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อรรถาธิบายจังหวัดปัตตานี. (การค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัย ราชภัฏยะลา.
- พงศ์เทพ อินธนู. (2566). สภาพการบริหารความเสี่ยงตามทัศนะของผู้บริหารและบุคลากรในสังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถาธิบายจังหวัดพิจิตร. (การศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. (2567). แผนบริหารจัดการความเสี่ยง ประจำปีงบประมาณ 2567. กำแพงเพชร
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2562). คู่มือการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน กองทุน พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประจำปีบัญชี 2562. สืบค้นจาก <http://edf.moe.go.th>
- อดิศักดิ์ เจริญจิต. (2566). การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2. (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา.
- COSO. (2017). Enterprise Risk Management: Integrating with Strategy and Performance. Durham, NC: Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission.